

(tako je bilo ime odslovljenemu ženinu) je došla odpoved, ko je bil nastopil službo prvega gozdarja pri onem knezu, pri katerem so to službo opravljali njegovi predniki, kot prvi svobodnjak. To posestvo je imel v zakupu g. Kulješa, ki je bil obdarovan z mnogimi otroki, med njimi z dražestno hčerko Avreljko, ki je bila kmalu v Jurja zaljubljena. — Ko se je bližal dan zaroke med Saljuško Osipovičevo in Cidžikom bogatinom, je čutila Saljuška, da še vedno ljubi Jurja ter da se ji gnusi Cidžik. Med slovesnostjo je pobegla in po mnogih nezgodah prišla v grajščino, kjer je služboval Juri, nadejajoč se, da jo bode Juri zopet sprejel. A ko je dospela po noči tja, je zagledala skozi okno svate in drugi ljudje so ji povedali, da se ženi Juri z Avreljko. V obupnosti hoče skočiti v bližnje jezero, ali Gabriša, nekak daljni sorodnik, katerega so vsi imenovali „bedaka“, se je bil popeljal za njo ter jo vrnil domov k njegovi sestri. — Nekateri prizori so izborno očrtani, tako n. pr. ošabno bahanje plemičev, ki dajejo hčeram po 300 rubljev dote in so navadni kmetiški posestniki, samo da so svobodni, prepír, ki nastane med njimi, prigovarjanje Saljuški itd. V ostalem pa je povest neznansko na široko razpredena, posebno drugi del, in zahteva potrpežljivega čitatelja, da se izmota iz deloma dolgočasnih popisov, razgovorov in monologov. Nekoliko okrajšana bi delala povest mnogo večji vtisk.

R. P.

Mala biblioteka. Pod tem naslovom izhajajo v založbi Pahera & Kisića v srbskem jeziku lične knjižice z deli raznih slovitih domačih in tujih pisateljev. Zadnja dva zvezka obsezata „U mraku in megli“, spisal Milan Pribičević, in „Jutro jednog spahije“, spisal Lev Tolstoj, preložil Nik. Nikolajević. O „Mali biblioteki“ izpregovorimo morda še natančneje.

Martin Žunkovič: „Wann wurde Mitteleuropa von den Slaven besiedelt?“ Beitrag zur Klärung eines Geschichts- und Gelehrtenirrtums. Kremsier 1904. Druck und Verlag des Heinrich Slovák. Preis K 1.20. O tej zanimivi knjigi, v kateri so izraženi nazori, ki nalete nemara v učenjaških krogih na hud odpor, izpregovorimo še natančneje, ako se nam posreči dobiti strokovnjaka ocenjevalca. Vsekakor zasluži gospod pisatelj, ki ga je pri njegovem delu vodilo istotako vroče rodoljubje kakor resna želja, dognati resnico, da se njegov trud primerno vpoštevata. Knjigo, ki jo diči tudi več slik, toplo priporočamo v nakupovanje!

—i—



Novi akordi. IV. letnik, št. 2. september in št. 3. november 1904. Nova dva sešitka nudita posebno srečno izbero novih skladb. Josip Procházká prijavlja klavirsko skladbo „Valse Impromptu“, elegantno pisano študijo salonskega pokreta, Dr. Gojmir Krek skladbo „Spomladanski dan“ iz klavirskega cikla „K Böcklinovim slikam“, iz katere poje plemenita melodija, lepo povzeta v okvir prave klavirske fakture. Kaj dobro se glasi tudi Emila Adamiča „Žalobna koračnica“, s katero se je skladatelju posrečilo pogoditi žalost in jo vzmogočiti k veličastnim, milo tožečim zvokom. Emil Adamič podaja še dva mešana zborá: „Pomladanska slutnja“ in „Dekletce, podaj mi roko“, oba dobri koncertni skladbi; izborni sta kakor glede melodičnosti tako glede sestava, v katerem se kaže pozornosti in pri-znanja vreden talent. Ljubezniva je popevka dr. Benj. Ipavca „Je pa davi slanica

pala" za en glas in spremljajoči ga klavir. Anton Lajovic objavlja „Pesem deklice“ in „Pesem mlade čarovnice“ za ženski zbor in klavir, dve sliki velikih in mogočnih potez, katerima je vdahnil ognjevit čar in silen temperament; posebno fantastna je „Pesem mlade čarovnice“, mojstrsko delo polno tehniških bravur. Lajovic misli in koncipira orkestralno, po velikem in grandioznem mu teži izredno znanje, doseza pa ob tem ne le bleščeče efekte, marveč tudi globok vtisk. Lajovic je muzik, ki obeta postati pomenljiv za razvoj slovenskega skladanja.

Dr. Vladimir Foerster.

Koncert Frana Ondříčka. Bil je pravi umetniški, ne le virtuoski koncert, ki ga je priredila „Glasbena Matica“ v Ljubljani dne 3. decembra. Igral je zopet Fran Ondříček, ki je in ostane najznamenitejši virtuofov-violinistov, kar jih je slišala zadnji čas Ljubljana. Ondříček zna, kar ni dano vsakemu virtuozu, družiti virtuoznost z umetniškim pojmovanjem, kajti ne le virtuoz, marveč tudi velik muzik je Ondříček in baš kot muzik nadkriljuje svoje vrstnike. Toplo, živo srce čutimo biti v Ondříčkovi igri; v tonih, ki mu vro izpod loka, se blešči solnčni svit, v njih joče solzna bolešt, iz njih govori milina nežnosti, v njih uka veselje. Intimnost duše, ki jo hoče izraziti ustvaritelj skladbe v svojem mišljenju, najde v Ondříčku interpreta, ki se hoče pa tudi zna vtopiti v skladateljevo čuvstvovanje. To pa je ravno ono, kar prikupi občinstvu umetnika bolj nego vsa umna virtuoznost, ki ostane sama ob sebi le hladen zunanji lišp, kajti priklinal in povzdignil je srce poslušalčevu, ko mu je znal razkriti svoje lastno srce.

Sporod, ki si ga je izbral Ondříček za zadnji svoj koncert, je bil enako odličen kakor Ondříčkova igra. Hvaliti je na sporedu, da nas je seznanil z odličnimi skladbami moderne. Podal je Dvořakovo sonato v F-duru op. 57. in Rikarda Straussa koncert v d-molu op. 8., Smetanov poem „Iz moje domovine“, Sukovo „Dumko“ in lastne tvorbe „Scherzo“, dodal pa na burno zahtevo še troje skladb. Visoke umetniške vrednosti spored je pričal že sam, da je Ondříčku pri izbihi sporeda na skrbi pred vsem plemenita muzika in skladba.

Spremljal je na klavirju z eleganco klavirski virtuoz Josip Famčera, ki si je priboril v Schubertovih „Muzikalnih momentih“ in Chopinovi „Baladi g-mol“ tudi kot solist burno pohvalo in obče simpatije po ugledni in priznanja vredni svoji igri.

Dr. Vladimir Foerster.



Slovensko gledišče. A. Drama. Moč Halbejeve igre „Mladost“, ki se je igrala, kakor smo že omenili, prvič na našem odru dne 24. novembra p. l. in se ponavljala dne 6. decembra, tiči pred vsem v tem, da se je pisatelju posrečilo, v številnih, po življenju posnetih in že zaradi tega krepko učinkujočih prizorih pokazati naravno silo zdrave mladostne krvi. Drugič pa ima igra zahvaliti svoj uspeh dejstvu, da so vsi značaji v njej risani izredno dobro in dosledno.

Že naslov igre kaže, da je smatrati za pravo dejanje igre samo to, kar se godi med Hartwigom in Ano, vse drugo je privesek, a potreben privesek, ker bi bilo sicer dejanja premalo in bi bilo premonotono. Marsikaj se završi med Hartwigom in Ano morda malce prehitro, a kar se završi, je povsem umevno in naravno. Vse

razmerje teh dveh mladih oseb je naslikano s tako pristnimi barvami, vse, kar si pripovedujeta, je tako pristrčno in resnično, da bi človek domneval skoro, da je Halbe porabil za svojo dramo resničen dogodek.

Bolj tipični osebi sta že župnik Hoppe in kaplan Žigorski, v katerih je posebil pisatelj dve smeri, dve struji v naziranju katoliškega duhovništva. A ker se je pisatelj izogibal prevelikemu pretiravanju, se nam zdita tudi ta dva značaja povsem istinita, in umevno se nam zdi stališče, ki ga zavzemlje župnik, in umevno tudi stališče, ki ga zavzemlje kaplan, dasi so naše simpatije seveda na strani župnika, ki pozna človeka, ki ve, kaj je tribut človeške narave, ki je zaradi tega tudi popustljiv in mil sodnik, dočim se kaplan zavzemlje za nazore, ki mu jih je vcepila napačna metoda duhovne vzgojevalnice.

Celo značaj bebca Amanda je pogojen dobro in ne sme nas preveč motiti v tej naši sodbi dejstvo, da duševno tako omejen človek toliko vidi in zapazi, kajti za gotove stvari je tudi kretin bistroiden. Tega bebca imamo zahvaliti za nekoliko pretresljivih momentov v igri. Navzlic temu je vloga Amandova le gol pritkljaj, ki ni s pravim dejanjem igre v nekaki organski zvezi. Amand je z vsega početka samo zato tu, da sproži ono usodno puško, da stori konec dejanju, kateremu pisatelj ni znal dati boljšega. Hiba je, da provzroči Amand katastrofo, in še večja hiba morda to, da gledalec že precej od začetka slutí, da on provzroči nesrečo. Hiba je po mojem mnenju pa tudi smrt Ane same na sebi. Vem, kaj je nameraval pisatelj s takim koncem! Pokazati je hotel še enkrat Anino požrtvovalno ljubezen, ki je tako velika, da skoči v odločilnem trenutku pred smrtonosno cev ter reši tako dragemu življenje; hotel pa tudi še enkrat na prav drastičen način pokazati razliko med župnikovim dobrohotnim mišljenjem in kaplanovo fanatično strogostjo. Kaplan zahteva še od umirajoče, da bi obžalovala svoj ljubezenski greh in čaka z odvezo, župnik pa ji jo podeli, ne da bi bila s kakim znamenjem priznala, da ji je žal, kar je storila v svoji veliki ljubezni. Lepa in značilna poteza, gotovo! A vse to vendar še ne opravičuje Anine smrti! Ž njo nam vzbuja pisatelj sumnjo, da je hotel uporabljati starodavno pravilo o „krivdi in zadoščenju“. A če je hotel kaj takega, potem bi bil moral stvar urediti pač drugače. Zadoščenje ne obstoji v tem, da je kdo pripravljen, ki naj udari ob določenem času s kolom tistega po glavi ali mu sproži tudi puško v prsi, ki je kaj zakrivil v zmislu za dramo veljavnih pravil. Za to je treba temveč razvijanja in razvitka. Zadoščenje ne sme biti nekaj povsem zunanjega, zgolj slučajnega, zadoščenje mora biti temveč naravna posledica krivde, med obojim mora biti vzročna zveza! Zato se mi zdi, da pisatelj na kaj takega v istini ni mislil, ampak je završil dramo tako iz razlogov, ki smo jih navedli, a da je to storil, obžalujemo. S smrtjo Anino je spravil pisatelj samega sebe v nekako protislovje, kajti spričo takega konca so — vsaj navidezno — zmagali kaplanovi nazori, a pisatelj bi bil moral privedi do zmage ideje župnikove, ker ni dvojbe o tem, da pritrjuje župniku in ne kaplanu. Drama bi se končala lahko tudi drugače, brez katastrofe, in učinek bi ne bil nič manjši! Treba bi bilo samo, da bi bil Hartwig malo bolj odločen, bolj pogumen in rzsoden in da se ga ne loti baš v kritičnem momentu tolika mevžavost!

Igralo se je zadovoljivo! Gospodična Spurnova je temperamentna igralka in je pogodila vlogo Ane izborno. Dobri so bili gosp. Boleška (Amand), Dobrovolny (župnik) in Nučič (kaplan). Gosp. Tišnov (Hartwig) je v tej vlogi preveč momljaj.

In cenzura — zakaj se je tako protivila uprizoritvi te igre? Pa saj ne, ker nas je hotela opozoriti, da živimo v 20. stoletju? —

Drugih znamenitosti nam drama zadnji čas ni prinesla.

Dne 29. novembra so se predstavljali prvič v sezoni „Legionarji“, dne 4. decembra se je ponovila drama „V znamenju križa“, 8. decembra popoldne pa „Deseti brat“. Dne 16. decembra se je uprizorila prvič na našem odru „Princezna Pampeliška“, dramatična pravljica v treh dejanjih, češki spisal Jaroslav Kvapil, poslovenil Anton Funtek. Dejanje te dramatične pravljice ni kdove kako bogato niti ne zanimivo, pač pa je dialog semtertja duhovit ter zveni iz njega često pereča satira. Predstava je bila dobra, a zdi se nam, da bi bilo bolje, ako bi pri eventualni reprizi gg. Tišnov in Dobrovolny zamenjala svoji vlogi.

Kot popoldanska predstava so bili drugič na vrsti „Legionarji“ dne 18. decembra, a dne 20. in 22. decembra je gostovala na našem odru slavnoznana družba „Nadine Slavjanske“. Prvi večer se je uprizorila igra v treh dejanjih „Svatba ruskih bojarjev“, drugi večer pa historična drama v treh dejanjih „Življenje za cara“. Posebne igralske umetnosti pri teh predstavah nismo zapazili, saj so člani te družbe le pevci! Kot take so se v pevskih točkah, ki so obema igrava vložene, izkazali, dasi tudi pevski zbor te družbe ni več tisti, kakršen je bil ob svojem postanku. Zanimala pa je gotovo vse navzočne ruska beseda, ki je donela z odra ta dva večera v našem gledišču. Kako domača se nam je zdela, kako draga nam je bila!

B. Opera. Z Millöckerjevo opereto „Dijak prosjak“, ki se je uprizorila prvič na našem odru dne 26. novembra p. l., je zadela intendantca mali dobiček. V kratkem času je napolnila petkrat gledišče, in sicer razen emenjenega dne še 2., 4., 8. in 18. decembra, a uverjeni smo, da bi ga še petkrat. Seveda Millöckerjeva lahka, tudi manj muzikalnemu ušesu umevna godba je kakor nalašč za širše kroge! Potem pa če se uprizori s takimi solistovskimi močmi, s kakršnimi se je uprizorila pri nas!

Razen „Dijaka prosjaka“ se je pela zadnji čas dvakrat le še Čajkovskega znamenita opera „Onjegin“, in sicer dne 10. in 12. decembra. „Onjegin“ je težka opera, a nudi izreden užitek, ki se ga zaveda človek tem bolj, čim večkrat jo sliši. Uprizorila se je obakrat lepo ter pela jako dobro.

Dr. Fr. Zbašnik.

Parmove glediške skladbe. „Parmove „Amakonke“, ki so se lansko leto pele v Plzni trinajstkrat zapored, so se nedavno uprizorile tudi v Švandovem gledišču na Smihovem v Pragi. Na Sušaku pa se je dne 11. in 12. decembra p. l. z velikim uspehom pela njegova opera „Ksenija“.

„**Cop**“ je naslov novi češki veseloigri v treh dejanjih, ki jo je spisala Božena Vikova-Kunětická. V igri je nekoliko svežih, krepko po življenju posnetih prizorov. Dramatična češka literatura se sploh jako veselo razvija. —a—

Jirásek Alois, Gero. Historická hra o čtyřech jednáních, Nakladatelství J. Otty v Praze 1904. Cena 1 K 20 h. — Jirásek, znani češki dramatik, izvrsten poznavalac češke minolosti, ki je iz nje vzel tudi snov za svojo dramo „Jan Žižka“, je dne 17. nov. videl v Pragi premiero svoje nove drame „Gero“. Predmet je tej drami isti kakor Jurčičevemu „Tugomeru“, a idej, aktualnih misli, v katere bi se moral zamisliti vsak Slovan, je v njej mnogo več. — Pri Jirásku nastopa pač tudi Tugomer, a ta Tugomer je izdajalec (kakor nam ga kaže tudi zgodovinsko poročilo), ki se veže s sovražnikom naroda, da bi se rešil „oholosti“ svojih rojakov Ljutičev. Pravi junak na slovanski strani je Želibor. Ta priporoča vzajemnost z Bodriči, ki so pravkar porazili mejnega grofa Hika, ter je kristjan po prepričanju: „Čehe je nova

vera ojačila,* pravi, „a tudi Poljaki začenjajo . . .“ Cenzura je dramo pustila na pozornico: no, Jiráskovi Slovani ne grde sovražnika, marveč prepuščajo to nasprotni stranki. Želibor sam jim pravi: „Kletve nič ne pomagajo, tako tudi ne vzdihni in tožbe — le trdna volja, šila —“, mi pa vemo, da so vsakemu človeku njegove napake najhujši sovražniki.

Dr. Fran Ilešič.

Splošni pregled

† **Aleksander Nikolajevič Pypin**, znameniti slovstveni zgodovinar ruski, je umrl v Peterburgu pred kratkim. Njegova zgodovina slovanskega slovstva je slovela daleč preko mej širnega ruskega carstva in je bila prevedena na razne jezike. — Gospod dr. Ivan Prijatelj, ki je s Pypinom osebno občeval, priobči v našem listu nekoliko podrobnosti o tem velikem Rusu.

Vega v Italijanih. Sedaj so se začeli tudi Italijani zanimati za našega Vego. Urednik italijanskega vojaškega strokovnega lista „Rivista d'artiglieria a genio“ in artilerijski polkovnik Antonio Amoldi v Rimu se je namenil namreč, da prevede stotnika Kaučiča izborni Vegov životopis na italijanski jezik. —a—

Akad. fer. društvo „Prosveta“ priredi v začetku januarja t. l. v „Mestnem domu“ ciklus ljudskih predavanj. Ciklus bode obsegal štiri velezanimiva predavanja znanega sotrudnika našega lista, gospoda cand. phil. Pavla Grošlja, na katera s tem opozarjamo naše inteligentno občinstvo.

Gospod cand. phil. Pavel Grošelj je objavil v „Poročilih cesarske akademije na Dunaju“ znanstveno razpravo „Einige Messungen, betreffend die spezifische Zonengeschwindigkeit bei lichtelektrischen Entladungen“.

Schillerjeva stoletnica. Dne 9. maja t. l. poteče sto let, kar je preminil nemški največji dramatik, Friderik Schiller. Nemci se pripravljajo, da primerno proslave ta dan. Marsikateri čitatelj „Ljubljanskega Zvona“ se začudi morda, ko zagleda v tej številki „Zvonovi“ prevod njegove „Pesmi o zvonu“. Znano je, da prinaša „Ljubljanski Zvon“ načeloma samo izvirne reči. Da delamo v tem edinem slučaju izjemo, je vzrok to, ker se nam vidi umestno, da dobe Slovenci vsaj sto let po smrti velikega nemškega pesnika pošten prevod njegove znamenite pesnitve, ki je obenem kolikor toliko prikladna jubileju, ki ga obhaja „Ljubljanski Zvon“. Da je prevod gosp. prof. Funtka res izboren, se prepriča lahko vsakdo sam. Opozarjamo pa, da je čitati na 26. strani v 15. vrsti od zgoraj: „Rok tisóč se giblje pridno, in ne vidno.“

† **J. N. Smirnov.** Rusi so izgubili v kratkem dva odlična učenjaka, Pypina in Ivana Nikolajeviča Smirnova, ki je umrl nedavno šele 48 let star. Smirnov je bil profesor kazanskega vseučilišča in je posvetil skoro vse svoje književno delovanje zgodovini južnega Slovanstva. Slava njegovemu spominu!

† **Gašper Križnik**, znani nabiratelj narodnega blaga, ki ga je svoje dni priobčeval tudi na platnicah „Ljubljanskega Zvona“, je umrl nedavno v svojem domačem kraju, v Motniku na štajerski meji.

Prodane slike slovenskih umetnikov v Belgradu. Slovenski umetniki so na razstavi v Belgradu prodali 35 slik in umetniških del. Prodana so bila ta-le dela: Avgust Šantel: „Okras, številka 1“, kupil kralj Peter; „Mirno življenje“, kupljeno za 50 dinarjev za umetn. loterijo; Aleks. Šantel: „Štajerska pokrajina“,